

УДК 378.041–51:78]:159.923

Бондаренко Л.А.,

*доцент кафедри теорії та методики
музичного мистецтва*

Інституту мистецтв

*Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук*

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ФОРТЕПІАННОЇ ТЕХНІКИ Ф. БУЗОНІ В ІНСТРУМЕНТАЛЬНО- ВИКОНАВСЬКІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розкрито сутність інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва; охарактеризовано стадії інтерпретації музичного твору та найважливіші інструментально-виконавські вміння; обґрунтовано застосування методів розвитку фортеп'яної техніки Ф. Бузоні в інструментально-виконавській підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: *інструментальна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва, інтерпретація музичного твору, методи розвитку фортеп'яної техніки Ф. Бузоні.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку мистецької педагогіки в Україні передбачає підвищення якості фахової підготовки студентів через удосконалення організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Складові фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, а саме: інструментально-виконавська, диригентсько-хорова, вокальна, теоретична, методична — мають забезпечити готовність студента до професійної діяльності, розвиток суб'єктності майбутнього фахівця, актуалізацію його духовного потенціалу, створення умов для його плідного

творчого самовираження. Розв'язання проблеми лежить у площині пошуку нових підходів, інноваційних технологій, методів навчання та виховання з урахуванням найкращих досягнень педагогів-виконавців минулого, зокрема методів розвитку фортепіанної техніки Ф. Бузоні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з означеної проблеми свідчить про актуальність проблем інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (О. Абдулліна, Л. Арчажнікова, Ю. Бай, Н. Біла, Р. Верхолаз, Н. Кашкадамова, З. Квасниця, В. Крицький, Н. Мозгальова І. Мостова, В. Муцмахер, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, Є. Скрипкіна, Г. Ципін, та ін.).

Мета статті — обґрунтувати застосування методів розвитку фортепіанної техніки Ф. Бузоні в інструментально-виконавській підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Завдання: розкрити сутність інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва; висвітлити особливості застосування методів розвитку фортепіанної техніки Ф. Бузоні в інструментально-виконавській підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Сутність інструментально-виконавської підготовки студентів у вищих навчальних закладах мистецького профілю полягає у тому, що зазначена підготовка дає можливість оволодіти грою на музичному інструменті у процесі осягнення музичних творів. Метою цієї діяльності є створення художнього образу твору засобами музичного мистецтва. Образ формується у процесі художньої інтерпретації. Термін «інтерпретація» походить від латинського *interpretatio* — роз'яснення, тлумачення. У музикознавстві це — процес звукової реалізації нотного тексту [6, 215].

Інтерпретаційний процес охоплює такі стадії: проектування прообразу виконавського результату через аналіз музичного тексту та осягнення його концептуальної основи, пошук адекватних засобів його відтворення, оволодіння необхідним технічним арсеналом виконання, звукове втілення інтерпретації на інструменті.

У цьому процесі поєднуються інтелектуальна, емоційна та волява сфери особистості. Інтелектуальна складова виявляється в інтерпретаційному аналізі, пошуку інформації, виборі засобів, емоційна, стосується емпатійних та рефлексивних процесів осягнення твору,

ставлення до змісту тощо, вольова, керує процесами виконавської саморегуляції. Все це не є самоціллю. Інструментально-виконавська підготовка закладає основи майбутньої музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва. Навчаючись спілкуванню з музичними творами, розвиваючись як особистість та професіонал за допомогою художніх засобів, студент отримує знання і досвід діяльності для залучення школярів до світу музичного мистецтва та їх естетичного розвитку, для формування їхньої музичної культури. А це і є метою його майбутньої професійної праці [1].

До найважливіших умінь, що формуються у процесі означеної підготовки та є необхідними для успішного здійснення інструментально-виконавської діяльності, ми відносимо такі:

- аналітичні — визначення авторської концепції музичного твору, його архітектоніки, жанрово-стильової основи та відповідних засобів музичної виразності;
- художньо-інтерпретаційні — побудова цілісного художнього образу музичного твору на основі синтезу об'єктивного (авторська концепція) та суб'єктивного (особистісна позиція) начал;
- технічні — володіння адекватним технічним арсеналом (виконавська техніка), що дозволить відтворити на інструменті інтерпретаційну версію твору;
- рефлексивно-емпатійні — зворотний зв'язок у тріаді «композитор — виконавець — слухачька аудиторія»;
- вольові — слуховий контроль над процесом розгортання музичного твору у часі (вміння одномоментно цілісно охопити твір), контроль над особистісно-емоційним станом, концентрація уваги на вузлових елементах виконання [3].

Вищезазначене доводить, що інтерпретація музичного твору, безумовно, вимагає від студента достатнього рівня виконавської техніки. Технічний арсенал включає комплекс умінь, прийомів, засобів, таких як: звуковидобування, тембральна виразність, широка динамічна та штрихова шкали, артикуляція, педалізація, володіння технічними прийомами тощо, які дозволяють втілити у реальному звучанні виконавську інтерпретаційну версію [2]. Для досягнення продуктивного рівня в оволодінні технічним арсеналом у процесі інструментально-виконавської підготовки доцільно запропонувати студентам методи розвитку фортепіанної техніки, розроблені Ф. Бузоні.

Ф. Бузоні — видатний італійський піаніст, який прославився самобутніми оригінальними інтерпретаціями та передовими для свого часу поглядами на розвиток виконавської техніки, які не втратили своєї актуальності і в наш час. Музикант сповідував не механістичне, а свідоме ставлення до подолання технічних складнощів. Велике значення надавав психологічним факторам в оволодінні фортепіанною технікою. Відомі його вислови про те, що «не шляхом повторних сутичок із складнощами, а шляхом дослідження проблеми можна добитися їх вирішення», «найвища техніка зосереджена у мозку» [4, 160].

У своїй виконавській та педагогічній практиці піаніст використовував специфічні методи: «технічного фразування», «технічних варіантів», «технічних ключів». Так, Ф. Бузоні вважав, що будь-яку технічну проблему можна спростити за рахунок її аналізу, пристосування до можливостей виконавця. Практичним втіленням цієї думки є метод «технічного фразування». Цей метод застосовувався під час виконання пасажу, що складався з ряду звуків однакової тривалості. Зручність виконання такого пасажу залежить від того, як ми подумки ділимо цей ряд, як групуються в нашій уяві звуки, з яких він складається. Г. Коган [5] ілюструє цей метод так: уявімо, що треба вимовити скоромовкою звуки — укбукбукбукбукбукб... Зрозуміло, що при промовлянні цієї послідовності, ми подумки будемо ділити цей ряд — укб-укб-укб-укб-укб... Якщо спробувати перегрупувати цей ряд по-іншому, одержимо — ук-бук-бук-бук-бук-бук... Зручність і темп вимовляння збільшуються мінімум удвічі. Аналогічно це застосовується у грі на інструменті (фортепіано). Класичним прикладом є «технічне фразування» пасажів Етюд до мажор ор. 10 Ф. Шопена.

Із засобів розвитку фортепіанної техніки найбільш значущими і розробленими у Ф. Бузоні є метод «технічних варіантів» і пов'язаний із ним метод «технічних ключів». У роботі над складними технічно музичними уривками виконавець радить вигадувати до них фактурні варіанти у ролі допоміжних вправ. Цей метод вимагає більшої, ніж звичайно, творчої ініціативи, руйнує межі між теорією та практикою, виконавським вправлінням, аналізом та вправами композиторського плану.

Варіанти можна добирати так, щоб, працюючи над одним уривком чи твором, виконавець одночасно робив заготовки («ключі») для майбутньої роботи над іншими творами. Ф. Бузоні, як і Ф. Ліст,

уважав, що всі можливі пасажі можуть бути зведені до декількох формул, це і є «технічні ключі» до всіх складнощів при виконанні музичних творів. Тому, володіючи «технічними ключами» і «технічними варіантами», можна легко долати труднощі та читати з аркуша, не маючи проблем у розучуванні. Ф. Бузоні створив своєрідну школу фортепіанної техніки “Klavierübung” («Фортепіанна вправа»). Це збірка вправ, побудованих на типових «формулах» («ключачах») фортепіанної техніки. У кінці кожної вправи, як правило, подаються приклади творів, у яких зустрічається ця «формула» [5]. Таким чином, використання методів розвитку фортепіанної техніки Ф. Бузоні в інструментально-виконавській підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва формує універсальну основу його виконавської техніки. А ще сприяє розвитку уяви та аналітичних, вольових, творчих умінь, стимулює самостійну пізнавальну діяльність, створює методичну базу для майбутньої професійної діяльності — прискорює вивчення різноманітного художнього репертуару, допомагає постійно його розширювати, створювати музично-виконавський фонд для майбутньої самостійної музично-педагогічної роботи, формує навички самостійної роботи й опрацювання репертуару, що включений до шкільних програм.

Висновки. У статті розкрито сутність інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, охарактеризовано стадії інтерпретації музичного твору та найважливіші інструментально-виконавські вміння, обґрунтовано застосування методів розвитку фортепіанної техніки Ф. Бузоні в інструментально-виконавській підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва, а саме: «технічного фразування», «технічних варіантів», «технічних ключів».

ДЖЕРЕЛА

1. Бондаренко Л.А. Теоретические аспекты формирования готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию / Л.А. Бондаренко // Теория и практика общественного развития. — 2013. — № 9. — С. 175–178.
2. Бондаренко Л.А. Професійний саморозвиток майбутнього вчителя музики: герменевтичний підхід / Л.А. Бондаренко // Вища освіта

- України. — 2013. — № 3 (додаток 1). — Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». — Т. 2. — С. 97–99.
3. Бондаренко Л.А. Формування інструментально-виконавських компетенцій: когнітивний аспект / Л.А. Бондаренко // Проблеми освіти. — 2011. — № 66. — Ч. II. — С. 92–95.
4. Бузони Ф. О пианистическом мастерстве. Избранные высказывания / Ф. Бузони ; [пер. Г. Когана] // Исполнительское искусство зарубежных стран : сб. ст. — Вып. 1. — М., 1962. — С. 141–145.
5. Коган Г.М. Ферруччо Бузони / Г.М. Коган. — М., 1971. — 232 с.
6. Музыкальный энциклопедический словарь / гл. ред. Г.В. Келдыш. — М. : Советская энциклопедия, 1990. — 672 с. : ил.

В статье раскрыта сущность инструментально-исполнительской подготовки будущего учителя музыкального искусства; охарактеризованы стадии интерпретации музыкального произведения и важнейшие инструментально-исполнительские умения; обосновано использование методов развития фортепианной техники Ф. Бузони в инструментально-исполнительской подготовке будущего учителя музыкального искусства.

Ключевые слова: *инструментальная подготовка будущего учителя музыкального искусства, интерпретация музыкального произведения, методы развития фортепианной техники Ф. Бузони.*

The article reveals the essence of future music teacher's instrumental performing training; characterizes interpretation stages of musical composition and the most important performing skills; justifies the use of F. Busoni's methods of piano technique development for future music teacher's instrumental performing training.

Key words: *future music teacher's instrumental-performing training, interpretation of musical composition, methods of piano technique development by F. Busoni.*